

*Prof. dr hab. n. med. dr h. c. Ireneusz Kotela
Kierownik Kliniki Ortopedii, Traumatologii
i Medycyny Sportowej CSK MSWiA
im. prof. Witolda Ramotowskiego*

Warszawa, 20.07.2022 r.

*Instytut Nauk Medycznych
Katedra Medycyny Zabiegowej
Collegium Medicum UJK w Kielcach*

Recenzja pracy doktorskiej lek. Ryszarda Górskiego pt. „Ocena porównawcza dolegliwości bólowych kręgosłupa w odcinku szyjnym i lędźwiowym wśród lekarzy dentystów i studentów kierunku lekarsko-dentystycznego”.

Promotorem dysertacji jest Prof. dr hab. n. med. Paweł Małyk oraz jako promotor pomocniczy dr n. med. Grzegorz Benke. Podstawą wykonania recenzji jest uchwała Rady Dyscypliny Nauk Medycznych WAM nr 72/2022 z dnia 29.06.2022 roku.

Wybór tematu rozprawy przez Doktoranta jest uzasadniony przede wszystkim z klinicznego punktu widzenia. Bóle kręgosłupa stanowią problem medyczny, społeczny i psychologiczny. Są schorzeniami występującymi w obrębie narządu ruchu. Dolegliwości bólowe w odcinku lędźwiowym i szyjnym kręgosłupa są częstymi schorzeniami wśród lekarzy stomatologów. Obserwuje się zwiększoną częstotliwość występowania tych dolegliwości w tej grupie zawodowej w porównaniu do populacji ogólnej.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pana lek. Ryszarda Górskiego została przesłana w postaci elektronicznego dokumentu na 114 stronach formatu A4. Praca zawiera następujące rozdziały : Spis treści, Spis tabel, Streszczenie w języku polskim i angielskim, Wstęp, Materiał i metody, Wyniki, Dyskusja, Wnioski, Bibliografia oraz decyzję Komisji Bioetycznej. Zawiera także wykaz skrótów, 46 tabel, 5 załączników oraz 179 pozycji piśmiennictwa, w większości anglojęzycznego. Stosunek wykorzystywanych książek

do artykułów jest odpowiedni. Siedemdziesiąt siedem pozycji piśmiennictwa pochodzi z okresu po 2010 roku, a 41 z ubiegłego wieku. Zapis poszczególnych pozycji piśmiennictwa różni się w wielu miejscach, zarówno wśród artykułów jak i książek (np. 15, 89, 91, 92, 123, itd.). Wyjaśniając dokładniej, zawsze należy przyjąć jednolitą formę układu piśmiennictwa i powinno ono być przygotowane wg jakiegoś standardu np. Vancouver.

We „Wstępie” napisanym na 22 stronach Doktorant w sposób klarowny wprowadza czytelnika w tematykę badawczą, przedstawiając na 2 stronach maszynopisu tematykę rozprawy, na następnych 2 rys historyczny, a później krótko omawia budowę anatomiczną kręgosłupa. W następnej kolejności omawia epidemiologię dolegliwości bólowych kręgosłupa, ergonomię pracy zwłaszcza zespołu stomatologicznego oraz najczęstsze przyczyny bólów okolicy kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego.

Przejsie do podstawowej, merytorycznej części pracy zazwyczaj odbywa się na zakończenie pierwszej, teoretycznej części lub rozdziałem „Cel pracy”. W tej sytuacji Doktorant określił cel pracy w rozdziale „Materiał i metody”.

Celem pracy jest ocena porównawcza występowania dolegliwości bólowych kręgosłupa w odcinku szyjnym i lędźwiowym wśród różnych grup studentów kierunku lekarsko-dentystycznego i lekarzy dentyści oraz określenie przyczyn ich powstawania w zależności od różnych czynników. Dodatkowo podjęta została próba określenie jakości zdrowia psychicznego i fizycznego wśród badanych osób.

Badania Autor przeprowadził na 567 osobach, w tym 101 osób to studenci kierunku lekarsko-dentystycznego i 466 osób to lekarze dentyści. Materiał podzielił na 5 grup, a mianowicie: 1) studenci 3-5 roku stomatologii oraz absolwenci kierunku lekarsko-dentystycznego; 2) lekarze dentyści pracujący w zawodzie 1-5 lat; 3) lekarze dentyści – po 6-10 latach praktyki zawodowej; 4) lekarze dentyści – po 11-15 latach praktyki zawodowej oraz 5) lekarze dentyści powyżej 15 lat praktyki zawodowej.

Doktorant prawidłowo przedstawił metodologię badań wykorzystanych w pracy. Zarówno metodologia pracy jak i techniki badawcze są prawidłowe. Opis użytych materiałów, stosowanych metod i technik oraz opis analizy statystycznej nie budzą wątpliwości i są zgodne ze sztuką statystyczną.

Na potrzeby rozprawy doktorskiej uzyskano zgodę komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym z dnia 02.06.2015 roku.

W rozdziale „Wyniki” zajmującym 31 stron Doktorant przedstawił wyniki swoich badań, chronologicznie w formie tabelarycznej (46 tabel) oraz w formie opisowej, co czyni je łatwymi do interpretacji. Zaprezentowany sposób analizy omawianych parametrów czyni go przejrzystym i dostępnym dla czytającego. Uzyskane w pracy wyniki pozwoliły na przeprowadzenie dyskusji oraz postawienie wniosków końcowych.

W rozdziale „Dyskusja” przeprowadzonym na 10 stronach Doktorant skonfrontował swoje wyniki z wynikami uzyskanymi przez innych autorów i w jasny i czytelny sposób wyeksponował swoje oryginalne obserwacje. Dowodzi to dobrego opanowania warsztatu pisarskiego oraz umiejętności prawidłowego poruszania się w literaturze omawianego tematu.

Na podstawie uzyskanych wyników Doktorant sformułował 9 wniosków końcowych, w większości wynikających z zaprezentowanej pracy. Niektóre są zbyt oczywiste i można by je pominąć bez żadnej szkody dla końcowej wartości opracowania (np. wniosek 8). Ponadto jako recenzent stoję na stanowisku, że wnioski powinny i muszą stanowić zarówno pod względem liczbowym, jak i fachowym merytorycznie uzasadniona i precyzyjna odpowiedź na cel pracy i zadane pytania badawcze. Innymi słowy mówiąc, uważam, że jasno sformułowane pytania badawcze muszą skutkować równie jasno zdefiniowanymi na nie odpowiedziami.

Doktorant wykazał się bardzo dobrą znajomością fachowego piśmiennictwa, co pozwoliło na przeprowadzenie dyskusji, z aktualnymi danymi z literatury autorów polskich i zagranicznych z ostatnich lat.

Do drobnych uchybień oprócz wymienionych powyżej, należą nieliczne błędy stylistyczne, które nie umniejszają ocenianej rozprawy.

Wniosek końcowy.

Po dokładnym zapoznaniu się z pracą doktorską Pana dr Ryszarda Górskiego uważam, że Autor pracy posiadał wymaganą znajomość warsztatu pisarskiego badacza i umiejętności te odpowiednio potrafił wykorzystać w pracy doktorskiej, a otrzymane wyniki

zinterpretować logicznie i prawidłowo. Rozprawa doktorska jest rozwiązaniem oryginalnego zagadnienia naukowego. Nie mam wątpliwości, że spełnia ona ustawowe wymogi przynależne tego rodzaju opracowaniom naukowym.

Stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska dra Ryszarda Górskiego pt. „Ocena porównawcza dolegliwości bólowych kręgosłupa w docinku szyjnym i lędźwiowym wśród lekarzy dentystów i studentów kierunku lekarsko-dentystycznego” spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy z dnia 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668) i przedstawiam Radzie Dyscypliny Nauk Medycznych WUM wniosek o dalsze dopuszczenie dr Ryszarda Górskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

